

ВЪЗРОЖДЕНСКИЯТ УЧИТЕЛ ДОБРИ ВОЙНИКОВ И НЕГОВОТО ДЕЛО

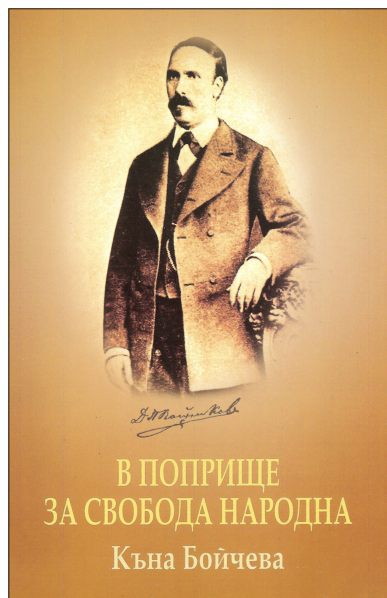
Бойчева, К., 2013. *В поприще за свобода народна. Хроника на един живот, посветен на българската свобода*. София: Рал Колобър, 309 с.
ISBN: 9789542948254

Проф. Милена Йорданова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

С монографията *В поприще за свобода народна* авторът Къна Бойчева отбелязва 180 години от рождението на видния български интелектуалец Добри Войников. В изследването се проследява детайлно в хронологичен ред биографията на един от видните наши възрожденци. Изследователката събира от десетилетия данни за живота и делото на учителя и основоположника на българския театър, за да представи в пълнота образа му. Изключителен принос на книгата е, че фактологията от различни източници се наслаждава, за да се открият евентуални отклонения, след което данните се анализират и се обвързват с образователната, културната, социално-икономическата и политическата обстановка на Балканите. Животът на този български интелектуалец се разглежда в рамките на 15 времеви етапа, тъй като водещите събитията за всеки от тях са оказали силно влияние върху по-нататъшното личностно развитие на „поборника за българската свобода“ и за професионалния му и творчески път.

Специален акцент в изследването се поставя на обучението на младежа Добри Попвасилев в столицата на Османската империя, където той започва да използва „фамилиарното си име“ Войников. Шуменецът постъпва във „французкия колеж на лазаристите“ в Цариград – „Сен Беноа“. Обучението в лицей оказва многопосочно въздействие върху младия и любознателен Войников.

Освен познанията, които придобива по отделните предмети, които изучава, той усъвършенства френския си език. Колежът е мястото, където има възможност да изчете творчеството на изтъкнатия швейцарски философ и педагог Жан-Жак Русо, като оценява високо идеите му – дори може да се каже, че го превръща в свой кумир. Докато пребивава в космополитния град, младият българин се запознава с произведенията и на други (предимно) френскоезични писатели и философи, творили през XVIII и XIX век, като проявява критичност към прочетеното и не възприема сляпо концепциите им.

Важен акцент в монографията е отделен на преподавателската дейност на видния възрожденец. С кратки прекъсвания през целия си живот той учителства в български училища на територията на днешна Северна България или в Румъния. Липсата на учебници и помагала не спира Д. Войников да се посвети всеотдайно на обучението на своите възпитаници. Тя дори го стимулира да попълни някои празнини, като съставя *Кратка българска граматика* (представляваща учебник с примери и упражнения) (1860), *Примери за разчленение на граматиката за 1. и 2. клас на Девическото училище в Шумен от г. 1876 нач. 16 август*, *Ръководство по словесност* (учебник по теория на литературата) (1874), *Сборник от разни съчинения* (антология, съдържаща преводи от френската литература и български съчинения) (1860), *Кратка българска история* (1861). В книгата акуратно се изброяват дисциплините, които преподава в различни етапи от живота си: български език (словосъчинение; словосъчинение с логическо разчленение), българска словесност – стилистика, теория на прозата и поезията, славянски език, старославянски език, французки език, новогръцки език, география, аритметика, алгебра, геометрия, физика, логика, космография.

Авторката отбелязва, че в Браила българският възрожденец през свободното си от преподаване време общува интензивно с преподавателите французи в местните пансиони. Това Д. Войников не прави самоцелно, а от желание да практикува езика и да го поддържа на високо ниво, но и от стремеж да черпи опит от методиката, която те прилагат в преподаването.

Къна Бойчева подробно описва начина на протичане на годишните изпити в училищата, на които се явяват Войниковите ученици. Тези изпити са с продължителност няколко дни и завършват с „тържествен годишен изпит“, а протичането им е не само повод за гордост от наученото от децата, но и вид атестация за съответния преподавател. На тях присъстват не само родители, но и граждани. Затова всеотдайният учител използва момента да изнася родолюбиви и поучителни беседи на събралото се множество. В тях специално внимание обръща на важноста на образованието, особено на това на момичетата, тъй като откроява ролята на майката при възпитанието на децата.

Добри Войников отделя голямо внимание на музикалното образование на своите ученици. В родния си град сформира хор и оркестър от свои възпитаници, които обучава в дома си на различни музикални инструменти (флейта,

цигулка, китара и др.), за да обогати общата им култура. Същевременно прилага и друг педагогически подход, като инициира те да изпълняват различни музикални произведения (включително и авторски) пред гражданите на Шумен, но не само за забавление, а и с поучителна цел. Възможно е също така възрожденецът да е прозирал, че развитието на музикалния слух у учениците води до по-добро усвояване на произношението на чужди езици.

Като допълнително достойнство на изследването *В поприще за свобода народна* се откроява поместването на словата, които Добри Войников произнася по различни поводи пред своите сънародници. Като речите не само са включени, но са вградени в самото повествование. По този начин авторката пояснява основанието за съответното изказване, но и коментира акцентите, като ги обвързва с моментната ситуация в исторически и личен план.

В монографията се посочва, че в рамките на целия си житейски път Добри Войников е силно впечатлен от театралното изкуство. Затова младият Войников не само посещава театралните постановки в родния Шумен, но и взема участие в актьорския състав. Впоследствие тези ярки спомени оказват силно влияние върху дейността на първия български режисьор и за творческия му път на драматург. Авторът на „Криворазбраната цивилизация“ и на други високо оценявани комедийни и драматични исторически пиеси още през първата година на обучението си в Цариград успява да заинтригува по-младите си съученици за театъра.

Нужно е да се отбележи, че Д. Войников прогнозира важността на театъра в чуждоезиковото обучение още докато се обучава в колежа „Сен Беноа“. Той съставя „трупa“ от свои съученици, с които поставя няколко постановки на френски език. Пиесите, които изнасят пред преподаватели и обучаеми, са комедиите „Мнимият болен“, „Ревността на Барбуйе“ („Завистта на Барбуйе“), „Насила оженване“ на Молиер. Това начинание безспорно има възпитателно влияние за разширяване на общата култура на учениците, а фактът, че пиесите се поставят на френски – езика, на който се извършва обучението в колежа и който е общ за всичките му възпитаници (актьори и публика), в лингводидактологически план има свое безспорно място.

Същественият подтик за създаването от Д. Войников на драми по мотиви от българската история е в основата си филантропията. Необходимостта от събиране на средства за издръжка на българско училище в Румъния вдъхновява българския учител да постави благотворително представление. Въпреки че вместо актьори играят хъшове, техният ентузиазъм, драматургията и режисурата на представлението („Стоян войвода“) довеждат до създаването на „първото българско театрално дружество“. Освен че са източник за набиране на средства за Българското книжовно дружество, за подпомагане на освободението на България или за други алтруистични цели, Войниковите постановки („Райна княгиня“, 1866; „Покръщение на Преславски двор“, 1868; „Велислава, българска княгиня“, 1870; „Възцаряването на Крума Страшний“, 1871;

„Криворазбраната цивилизация“, 1871, и др.) имат и подчертан възпитателен ефект върху българите.

В книгата на Къна Бойчева се представят подробно и другите дейности от живота на българския възрожденец. Подчертава се, че неговият принос за съхраняването на много народни песни и обичаи (като например иницирането за провеждането на позабравения тогава обичай коледуване) е голям. Д. Войников е човекът, който открива и пренася старобългарските черковни напеви от Русия, като ги връща в българската църква.

Отделя се внимание на журналистическата му кариера, която съчетава с просветителската си дейност. Набляга се и на дейността му при създаването и функционирането на Българското книжовно дружество, от което води началото си Българската академия на науките.

В книгата *В поприще за свобода народна* се изгражда пълнокръвен образ на Добри Войников. Разкрива се, че любовта към четенето и любознателността са качества, които той има от детска възраст и съхранява до края на живота си. Авторката открива информация, че в личната му библиотека се съдържат над две хиляди тома. Тези издания той купува не само в рамките на Османската империя (голямо количество донася от Цариград), но поръчва и от чужбина. Като преподавател и драматург, българският възрожденец показва забележителни качества и печели голяма популярност сред българската общност. Същевременно той остава скромен човек, който се интересува от чуждите проблеми и търси начин да помогне и да ги разреши. Винаги проявява отзивчивост към по-младите си колеги, като им дава полезни съвети и ги подкрепя.

Монографията на Къна Бойчева представлява биографично изследване, което представя по увлекателен начин историческите събития, съпътствали живота на този виден българин. Със съдържащата се в нея фактология и наличието на запазени лексикални и граматични елементи на българския език от периода на XIX век тя може да се прилага като учебно пособие в часовете по българска литература и история в училищата у нас и в чужбина, а също така и в рамките на обучението по българска филология в България и извън нейните предели.

THE REVIVAL TEACHER DOBRI VOYNIKOV AND HIS WORKS

✉ **Prof. Dr. Milena Yordanova**

Sofia University

Sofia, Bulgaria

E- mail: m.yordanova@uni-sofia.bg